

Raport z debaty klimatycznej w Olecku

Společne założenia do powiatowego programu niskowęglowego rozwoju

Materiał opracowany przez uczestników debaty zebrali:

Dominika Dzwonkowska

Joanna Godlewska

Komentarz eksperta:

Grzegorz Kubalski

Warszawa, 8.01.2013

INSTYTUT
NA RZECZ
EKOROZWOJU

COMMUNITY
ENERGY PLUS

Projekt „Dobry klimat dla powiatów” jest realizowany przy udziale środków instrumentu finansowego LIFE+ Komisji Europejskiej oraz dofinansowaniu Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Wstęp

Debata klimatyczna odbyła się 8 stycznia 2013 roku w Olecku w siedzibie Starostwa Powiatowego. Spotkanie zostało objęte patronatem Ministra Środowiska oraz Starosty Oleckiego. Brały w nim udział 22 osoby, w tym przedstawiciele starostwa powiatowego, urzędów gmin, ciepłowni miejskiej, służby medycznej, lokalnych organizacji pozarządowych, ośrodka doradztwa rolniczego oraz właściciele gospodarstw rolnych. Celem debaty było wypracowanie społecznych założeń do powiatowego programu niskowęglowego rozwoju. Debatę otworzył Starosta powiatu Andrzej Stanisław Kisiel. Wprowadzenie do tematyki spotkania wygłosił ekspert z ramienia Instytutu na rzecz Ekorozwoju i Związku Powiatów Polskich Grzegorz Kubalski.

W pierwszej części debaty przedstawiona została prezentacja na temat przyczyn, skutków i sposobów przeciwdziałania oraz adaptacji do zmian klimatu w kontekście globalnym, europejskim, krajowym i lokalnym. Następnie uczestnicy debaty obejrzeli film pt. *Tydzień z dobrym klimatem*. Druga część debaty była prowadzona w formie warsztatowej. Ze względu na duże protesty i rozżalenie niektórych uczestników lokalizacją farm wiatrowych w powiecie, domagali się oni przedstawienia własnego stanowiska w tej sprawie. W związku z tym część warsztatowa rozpoczęła się zaprezentowaniem indywidualnych opinii każdego uczestnika na temat refleksji z prezentacji i filmu. Często wypowiedzi przybierały formę protestu wobec lokalizacji farm wiatrowych oraz negowania zachodzenia zmian klimatycznych i wpływu człowieka na możliwość zachodzenia takich zmian.

W trakcie prezentacji swoich opinii dominowały następujące poglądy:

- sprzeciw wobec dużych farm wiatrowych ze względu na negatywne skutki dla zdrowia człowieka, niszczenia krajobrazu oraz rozwoju turystyki. Wyrażono obawy, że na skutek pogorszenia warunków życia nastąpi odpływ młodych mieszkańców i wyludnienie powiatu. Szczególnie sprzeciwiano się lokalizacjom farm wiatrowych na terenie gmin Wieliczki i Kowale Oleckie, gdzie są planowane nowe lokalizacje dla tych instalacji. Ponadto wyrażono obawy, że naziemne linie przesyłowe będą emitowały promieniowanie szkodliwe dla zdrowia ludzi, a także wysuwano zarzuty, że farmy są lokalizowane za blisko zabudowy mieszkalnej (500 m). Postulowano wzorowanie się na Niemczech i ustalenie minimalnej odległości od zabudowań na 2 kilometry. Uczestnicy debaty podkreślali także konieczność zmian w prawodawstwie, szczególnie dotyczące warunków lokalizacji wiatraków (głównie ustalenie jasnych zasad wydawania decyzji lokalizacyjnych dla samorządów). Wyrażano także

niezadowolenie z faktu, że wielkie farmy wiatrowe, mimo oferowanego na ich budowę dofinansowania (85 %), produkują najdroższą energię elektryczną.

- w odniesieniu do prezentacji oraz filmu skrytykowano tezę o antropogenicznym wpływie na zmiany klimatu odrzucając stanowisko IPCC. Uczestnicy debaty stwierdzili, że interesujące dla nich byłoby uzyskanie większej ilości informacji na temat aspektu ekonomicznego, a szczególnie pokazanie kosztów i korzyści finansowych płynących z korzystania z instalacji OZE.
- wyrażono zainteresowanie tworzeniem mikro instalacji OZE, podłączonych do inteligentnych sieci, energetyką prosumencką oraz poprawą efektywności energetycznej (np. poprzez termomodernizację budynków, podnoszenie sprawności spalania węgla).
- pojawiły się głosy, że zmiany cywilizacyjne są konieczne i powiat nie może zostawać w tyle, stąd należy rozważyć wdrażanie nowych technologii
- niektórzy uczestnicy debaty wyrazili zainteresowanie instalacją kolektorów słonecznych oraz możliwością wykorzystania energii geotermalnej.

W dalszej części debaty, część uczestników opuściła salę, ze względu na to, że po wypowiedzeniu swojego zdania nie byli zainteresowani wypracowaniem wspólnej wizji rozwoju powiatu.

W części warsztatowej uczestnicy zaczęli pracę w dwóch grupach, wyniki tej pracy zostały przedstawione poniżej.

1. Uwarunkowania dla rozwoju gospodarki regionu wynikające z kwestii zmian klimatycznych

W pierwszej sesji warsztatowej uczestnicy zostali poproszeni o zidentyfikowane kluczowych uwarunkowania wynikających ze zmian klimatycznych. Uczestnicy warsztatów zaznaczyli, że nie zgadzają się z tezą o zachodzeniu zmian klimatycznych, niemniej dostrzegli konieczność rozwoju powiatu w trosce o zapewnienie dobrych warunków jego mieszkańcom.

W związku z powstawaniem w tym regionie dużych farm wiatrowych, którym znacząca część uczestników warsztatów jest przeciwna, jedną z obaw wyrażanych najczęściej była obawa o możliwość powstania kolejnych dużych farm wiatrowych, które uczestnicy postrzegali jako zagrożenie dla krajobrazu i zdrowia ludzi. Zdaniem uczestników debaty naziemne linie przesyłowe, które będą powstawały wraz z budową ferm wiatrowych, będą nie

tylko zagrożeniem dla zdrowia mieszkańców, ale także będą emitowały ciepło, które będzie wpływało na pogłębianie ocieplania się klimatu. Uczestnicy warsztatów obawiają się również, że dofinansowanie na rozwój inwestycji OZE będzie skierowane głównie do dużych firm i że zabraknie możliwości tworzenia mikroinstalacji OZE przez mieszkańców powiatu oraz propozycji ich finansowania. Jako duże zagrożenie postrzega się brak stosownych uregulowań prawnych dotyczących lokalizacji inwestycji OZE.

Uczestnicy warsztatów wyrazili nadzieję, że mieszkańcy powiatu będą z większą świadomością podchodzili do kwestii wykorzystywania energii, przez co będzie kładziony coraz większy nacisk na oszczędzanie energii i zwiększanie efektywności energetycznej. Zauważono również, że brak oszczędzania energii i alternatywy na wytwarzanie energii spowoduje ucieczkę inwestycji i spowolnienie rozwoju regionu.

Jako duży problem zdefiniowano brak transportu kolejowego podkreślając, że usprawnienia w tej sferze mogłyby się przyczynić do uzyskania oszczędności oraz ograniczenia emisji gazów cieplarnianych.

2. Propozycje i wizje gospodarki w powiecie w 2030 roku, biorąc pod uwagę zmiany klimatyczne

W trakcie warsztatów uczestnicy spotkania wysunęli kilka propozycji rozwoju gospodarki powiatu w 2030 roku, w kierunku których powiat może się rozwijać dla dobra mieszkańców i w celu przeciwdziałania wywieraniu przez człowieka negatywnego wpływu na środowisko naturalne¹. Zaproponowane wizje były przedmiotem głosowania uczestników debaty osiągając następujące wyniki:

- a) w kwestii energetyki zaproponowano następujące kierunki rozwoju powiatu:
 - poprawa sprawności i efektywności istniejących instalacji (1 głos);
 - brak zgody na farmy wiatrowe i inne przemysłowe formy energetyki (7 głosów). Jedynym warunkiem wyrażenia zgody na tworzenie farm wiatrowych jest lokalizowanie ich w miejscach, gdzie nie odnotowuje się ujemnego oddziaływania na zdrowie i życie mieszkańców;
 - NIE dla dużych linii energetycznych 110kV i 400 kV;
 - promowanie energetyki prosumenckiej i systemu smart grid (5 głosów);
 - promowanie korzystania z energooszczędnych urządzeń elektrycznych;

¹ Jak zaznaczono powyżej uczestnicy debaty negowali tezę o zachodzeniu zmian klimatycznych i wpływie człowieka na klimat. Niemniej uznano, że należy zapewnić rozwój powiatu oraz zadbać o dobro jego mieszkańców i minimalizowanie wpływu człowieka na środowisko naturalne.

- rozwój infrastruktury umożliwiającej magazynowanie nadprodukcji energii;
 - promowanie proekologicznego stylu życia, w tym zachęcanie do oszczędnego gospodarowania energią (1 głos);
- b) w kwestii ochrony zasobów i dziedzictwa powiatu zaproponowano:
- ochrona walorów krajobrazowych, przyrodniczych i turystycznych (3 głosy);
 - promowanie rolnictwa ekologicznego i produktów regionalnych (5 głosów);
- c) uruchomienie transportu kolejowego;
- d) edukacja społeczna i systemowa (3 głosy);
- e) stopniowe włączanie zadań z zakresu ochrony środowiska do działań powiatu (2 głosy);
- f) jasne i czytelne prawodawstwo (7 głosów).

W wyniku głosowania największe poparcie uzyskały: brak zgody na farmy wiatrowe i inne przemysłowe formy energetyki (7 głosów) oraz jasne i czytelne prawodawstwo (7 głosów). Wybrane w wyniku głosowania pomysły nie stanowią jednak podstawy do budowania wizji rozwoju gospodarki powiatu, stąd obecny na sali ekspert – Grzegorz Kubalski, postanowił doprecyzować, w jakim kierunku zdaniem uczestników debaty powinien rozwijać się powiat. W toku dyskusji ustalono, że wizja rozwoju gospodarki nie może się opierać tylko i wyłącznie na sprzeciwie wobec dużych farm wiatrowych. Zauważono także, że wymóg jasnego prawodawstwa sam w sobie nie może być celem a jedynie środkiem do osiągnięcia innego celu. Uczestnicy debaty stwierdzili, że dobre prawodawstwo powinno służyć ochronie zasobów naturalnych powiatu oleckiego. Stąd jako wizję rozwoju powiatu sformułowano: **ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych Powiatu Oleckiego.**

3. Zasoby powiatu i instrumenty istotne dla osiągnięcia wybranej wizji

Omawiając zasoby oraz instrumenty konieczne do osiągnięcia wybranej wizji rozwoju uczestnicy debaty w pierwszej kolejności zdefiniowali organizacje, które mogą brać udział w realizowaniu omawianej wizji. Zdaniem uczestników spotkania wizja powinna być realizowana w ramach partnerskiej współpracy organizacji pozarządowych, samorządów oraz mieszkańców. Liderem powinny być samorządy w ścisłej kooperacji z wyżej wymienionymi.

Zdaniem uczestników debaty realizacji zamierzonej wizji mogą sprzeciwiać się wielkie korporacje, które mogą oczekiwać czerpania korzyści z zasobów powiatu.

Korzyścią dla powiatu wynikającą z realizacji wizji byłoby osiągnięcie zrównoważonego rozwoju regionu, ochrona krajobrazu i zasobów kulturowych oraz podniesienie jakości życia. Kluczowe znaczenie ma także uświadomienie mieszkańców z zakresie uzyskania wymiernych korzyści finansowych uzyskanych w skutek realizowania wizji.

Osiągnięcie planowanych rezultatów uczestnicy warsztatów uzależniają od pozyskania środków finansowych oraz zmian w prawodawstwie. Konieczne do rozwoju wizji jest niedopuszczenie do rozwijania na terenie powiatu farm wiatrowych oraz dużych instalacji energetycznych, a jednocześnie promowanie energetyki prosumenckiej i systemu *smart grid*. Uczestnicy spotkania podkreślali konieczność promowania rolnictwa ekologicznego oraz agroturystyki, jednocześnie jako element realizacji zamierzonej wizji uznano konieczność przywrócenia komunikacji kolejowej. Podkreślano, że zaplanowane działania nie mogą być wprowadzane bez edukacji społecznej i systemowej realizowanej w formie edukacji formalnej jak i nieformalnej. Realizacja wizji wymaga również systematycznego monitorowania zagrożeń zewnętrznych np. w postaci trans granicznego oddziaływania elektrowni jądrowych czy zagrożenia GMO.

Wśród zasobów, którymi powiat już dysponuje, wymieniono krajobrazy, zasoby ludzkie, organizacje sprzyjające realizacji tych celów oraz historię regionu stanowiącą podbudowę kulturową. Jednak głównym zasobem jest środowisko naturalne o niezwykłych walorach przyrodniczych i krajobrazowych. Do zrealizowania wybranej przez uczestników wizji konieczne jest podnoszenie świadomości ekologicznej oraz wykształcenie specjalistów np. w zakresie instalacji OZE.

Podsumowując, debatę klimatyczną w Olecku należy uznać za udaną, chociaż o nietypowym przebiegu. Ze względu na duży sprzeciw wobec farm wiatrowych niektórych z uczestników spotkania, moderatorzy wspólnie z ekspertem zdecydowali o umożliwieniu uczestnikom wypowiedzenia się na tematy poruszone w prezentacji oraz na filmie. Często wypowiedzi przybierały formę sprzeciwu wobec obecnych i planowanych w powiecie form energetyki odnawialnej. Mimo tych zmian w programie debaty, udało się wypracować wizję rozwoju powiatu uwzględniając w niej wolę i oczekiwania mieszkańców.

Co po debacie?

W ramach projektu „Dobry klimat dla powiatów” w jednym powiecie uczestniczącym w projekcie społeczne założenia wypracowane podczas debaty zostaną rozwinięte w pełnoprawny Program Niskowęglowego Rozwoju na koszt projektu. Wybór powiatu zostanie ogłoszony do końca 2013 roku podczas regionalnych konferencji klimatycznych projektu organizowanych przez Związek Powiatów Polskich. Preferowany będzie wybór powiatu, który podpisał deklarację „Dobry klimat dla powiatów”.
http://www.chronmyklimat.pl/theme/UploadFiles/File/DOKLIP/Deklaracja_red.pdf

Program zostanie opracowany przez zespół ekspercki projektu wraz z udziałem społecznym mieszkańców powiatu w latach 2014-15. W ramach opracowywania programu zidentyfikowane zostaną projekty, które mogą być przedłożone do finansowania ze środków Unii Europejskiej w perspektywie finansowej do roku 2020.

Wybranych uczestnikom debat, którzy wyróżnili się wsparciem społecznych założeń programu niskowęglowego rozwoju w swoim powiecie, a także aktywnie włączyli się w społeczność internetową Lokalnych Inicjatorów Społeczeństwa Obywatelskiego, zostanie zaoferowana możliwość bezpłatnego wyjazdu studyjnego do Kornwalii – pierwszego niskowęglowego regionu w Wielkiej Brytanii. [http://www.chronmyklimat.pl/doklip/10700-droga_ku_niskoemisijnosci_przyklad_z_kornwalii]

W społeczności internetowej Lokalnych Inicjatorów Społeczeństwa Obywatelskiego można wymienić się doświadczeniami z osobami, które na co dzień w swoim powiecie aktywnie zajmują się problematyką zmian klimatu, a także uzyskać wsparcie od ekspertów projektu „Dobry klimat dla powiatów”. Społeczność internetowa znajduje się pod adresem: <http://liso.chronmyklimat.pl>

INSTYTUT
NA RZECZ
EKOROZWOJU

COMMUNITY
ENERGY PLUS

Projekt „Dobry klimat dla powiatów” jest realizowany przy udziale środków instrumentu finansowego LIFE+ Komisji Europejskiej oraz dofinansowaniu Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

